

“MAHALLA VA OILA” ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI

IJTIMOIIY BOSHQARUV

e l e k t r o n i l m i y j u r n a l

1/2022

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan
2021-yil 17-iyundagi 1190-sonli “Ommaviy axborot vositasi davlat
ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risida guvohnoma” berilgan.

*Jurnal mahalla va oila institutlarini mustahkamlash hamda gender tengligiga
oid barcha ijtimoiy masalalar sohasida fanlararo fundamental, ilmiy-amaliy
tadqiqotlar va innovatsion g‘oyalarni tatbiq etishga ixtisoslashgan nashrdir.*

ISSN 9874-4126

TOSHKENT

TAHRIR HAY'ATI RAISI:

EGAMBERDIYEVA Nodira Melibayevna (Bosh muharrir) – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI:

NARBAYEVA Tanzila Kamalovna – *sotsiologiya fanlari doktori, professor.*

MUSURMANOVA Aynisa Musurmanovna (Bosh muharrir o'rinbosari) – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

ABDURAMANOV Xamid Xudaybergenovich – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*

BEGIMQULOV Uzoqboy Shoimqulovich – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

FARFIYEV Bahromjon Atxamdjanovich – *sotsiologiya fanlari doktori, dotsent.*

ISHQUVATOV Valikhul Turdiyevich – *tarix fanlari doktori, professor.*

KARAMYAN Marietta Xachaturovna – *psixologiya fanlari doktori, professor.*

MUSLIMOV Narzulla Alixanovich – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

NURMATOVA Mukarram Axmedovna – *falsafa fanlari doktori, professor.*

NARMATOV Nuriddin Soatmuradovich – *yuridik fanlari doktori, professor.*

RAHMANQULOVA Nilufar Xodji-Akbarovna – *yuridik fanlari doktori, dotsent.*

SAYDIVALIYEVA Xurshida Xodjiakbarovna – *yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).*

SODIQOVA Shohida Markhobayevna – *sotsiologiya fanlari doktori, professor.*

ZOHIDOV Azamatjon A'zamovich – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Эгамбердиева Нодира Мелибаевна (Главный редактор) – *доктор педагогических наук, профессор.*

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Нарбаева Танзила Камаловна – *доктор социологических наук, профессор.*

Мусурманова Айниса Мусурмановна (Заместитель главного редактора) – *доктор педагогических наук, профессор.*

Абдураманов Хамид Худайберганович – *доктор экономических наук, профессор.*

Бегимкулов Узокбой Шоимкулович – *доктор педагогических наук, профессор.*

Фарфиев Бахромжон Аткамджанович – *доктор социологических наук, доцент.*

Ишкuvatov Валикул Турдыевич – *доктор исторических наук, профессор.*

Карамян Мариэтта Хачатуровна – *доктор психологических наук, профессор.*

Муслимов Нарзулла Алиханович – *доктор педагогических наук, профессор.*

Нурматова Мукаррам Ахмедовна – *доктор философских наук, профессор.*

Нарматов Нуриддин Соатмурадович – *доктор юридических наук, профессор.*

Рахманкулова Нируфар Ходжи-Акбаровна – *доктор юридических наук, доцент.*

Сайдивалиева Хуршида Ходжиакбаровна – *доктор философии юридических наук (PhD).*

Содикова Шохид Мархобаевна – *доктор социологических наук, профессор.*

Зокидов Азаматджон Азамович – *доктор экономических наук, профессор.*

THE CHAIRMAN OF THE EDITORIAL BOARD:

Egamberdiyeva Nodira Melibayevna (Editor-in-Chief) – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Narbayeva Tanzila Kamalovna – *Doctor of Sociological sciences, Professor.*

Musurmanova Aynisa Musurmanovna (Deputy Editor-in-Chief) – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

Abduramanov Khamid Khudaybergenovich – *Doctor of Economic Sciences, Professor.*

Begimkulov Uzokhboy Shoimkhulovich – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

Farfiyev Bakhromjon Atkhamdjanovich – *Doctor of Sociological Sciences, Associate Professor.*

Ishkuvatov Valikhul Turdiyevich – *Doctor of Historical Sciences, Professor.*

Karamyan Marietta Khachaturovna – *Doctor of Psychological Sciences, Professor.*

Muslimov Narzulla Alikhanovich – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

Nurmatova Mukharram Akhmedovna – *Doctor of Philosophical Sciences, Professor.*

Narmatov Nuriddin Soatmuradovich – *Doctor of Law Sciences, Professor.*

Rakhmankulova Nilufar Khodji-Akbarovna – *Doctor of Law Sciences, Assistant Professor.*

Saydivaliyeva Khurshida Khodjiakbarovna – *Doctor of Philosophy in Law (PhD).*

Sodikova Shokhida Markhobayevna – *Doctor of Sociological Sciences, Professor.*

Zokhidov Azamatjon Azamovich – *Doctor of Economic Sciences, Professor.*

MAHALLA VA MENEJMENT

Egamberdiyeva N.M., Xonturayev B. Ta'lim va ilm-fan sohalarida xotin-qizlar rolini yanada oshirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajriba	4
Abduramanov X., Zokirov Sh. Xotin-qizlar o'rtasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish va ularni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi	15
Xoliqova M. Ijtimoiy boshqaruv kontekstida rahbarning korporativ kompetensiyalar matritsasi	29
Norqulov H.D., Jumanov Sh.S. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari tomonidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish shakllari	40
Sodiqov F.F. Janubiy Koreya Respublikasida mahalliy hokimiyat boshqaruvi	55

OILA VA JAMIYAT

Yulchiyeva D.X. Oilada barqaror muhitni ta'minlashda milliy hunarmandchilikning o'rni	61
Бабаджанова Н. Закономерности функционирования семьи как системы	71
Kholikulova Kh.Yu. Political transformations in Uzbekistan in the field of social protection of disabled people	81
Mambetjanov Q.Q., Ibragimov L.Z. Xotin-qizlarning iqtisodiy faolligini oshirish mexanizmlari	90
Arabov N.U., Nasimov D.A. Xotin-qizlar kompetensiyasini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	98

XOTIN-QIZLAR HUQUQLARI VA GENDER TENGLIGI

Bayjonov F.B. Gender madaniyat tushunchasini ijtimoiy hodisa sifatida o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish	104
---	-----

IJTIMOIY PSIXOLOGIYA

Nurmatov A.N. Psychological impact of professional identification of medical staff on the spiritual and moral environment of the family and community	108
Narmetova Y.K. Sog'liqni saqlash tizimida psixologik xizmatni tashkil etishning ijtimoiy-psixologik asoslari	117
Avezova D.G. Autizm sindromli bolalarda kognitiv jarayonlar buzilishlarining psixologik omillari	126

Norqulov Husniddin Do'sbekovich,
*“Mahalla va oila” ilmiy-tadqiqot instituti katta ilmiy xodimi
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent.*

Jumanov Sherzod Salayevich,
SamDCHTI doktoranti.

FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI TOMONIDAN JAMOATCHILIK NAZORATINI AMALGA OSHIRISH SHAKLLARI

Annotatsiya. Maqolada fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyati ustidan samarali jamoatchilik nazoratini o'rnatish mexanizmlarini ishlab chiqish va takomillashtirishning dolzarb masalalari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatida jamoatchilik nazoratini ta'minlash vositalari va ularni takomillashtirish masalalari o'rin olgan. Maqolada fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari tomonidan jamoatchilik nazoratini tashkil etishning bir nechta shakllari, ya'ni davlat organlariga murojaatlar va so'rovlar; davlat organlarining ochiq hay'at majlislarida ishtirok etishi; jamoatchilik muhokamasi; jamoatchilik eshituvi; jamoatchilik monitoringi; jamoatchilik ekspertizasi; jamoatchilik fikrini o'rganish; fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari tomonidan davlat organlari mansabdor shaxslarining hisobotlari va axborotini eshitish kabilar tadqiq etilib, bu boradagi ishlarni samarali amalga oshirish yuzasidan amaliy takliflar va uslubiy tavsiyalar berilgan.

Аннотация. В статье освещены актуальные вопросы разработки и совершенствования механизмов установления действенного общественного контроля за деятельностью органов самоуправления граждан, средств обеспечения общественного контроля за деятельностью

органов самоуправления граждан и их совершенствования. В статье рассматриваются несколько форм организации общественного контроля органами самоуправления граждан, т.е. обращения и запросы в государственные органы; участие в открытых заседаниях коллегий государственных органов; общественное обсуждение; общественные слушания; общественный мониторинг; общественная экспертиза; исследование общественного мнения; органами самоуправления граждан изучены отчеты и информацию государственных служащих, дали практические предложения и методические рекомендации для эффективного осуществления работы в данной сфере.

Annotation. The article covers topical issues of developing and improving mechanisms for establishing effective public control over the activities of citizens' self-government bodies and their improvement. The article discusses several forms of organization of public control by citizens' self-government bodies, i.e. appeals and inquiries to government agencies; participation in open board meetings of government agencies; public discussion; public hearing; public monitoring; public expertise; public opinion research; citizens' self-government bodies have studied the reports and information of government officials, and provided practical suggestions and methodological recommendations for the effective implementation of work in this area.

Kalit soʻzlar: fuqarolarning oʻzini oʻzi boshqarish organlari, jamoatchilik nazorati, shakllari, murojaatlar va soʻrovlar, jamoatchilik muhokamasi, jamoatchilik eshituvi, jamoatchilik monitoringi, jamoatchilik ekspertizasi, jamoatchilik fikrini oʻrganish, davlat organlari, mansabdor shaxslar, qonunlar, fuqarolarning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlar.

Ключевые слова: органы самоуправления граждан, общественный контроль, формы, обращения и запросы, общественное обсуждение, общественные слушания, общественный мониторинг, общественная экспертиза, изучение общественного мнения, государственные органы, должностные лица, законы, права и свободы граждан, законные интересы.

Keywords: citizens self-government bodies, public oversight, forms, appeals and inquiries, public discussion, public hearings, public monitoring, public expertise, public opinion research, government bodies, officials, laws, citizens' rights and freedoms, legal interests.

Fuqarolarning oʻzini oʻzi boshqarish organlari tomonidan jamoatchilik nazoratining amalga oshirilishi, oʻz navbatida, qonun hujjatlarining ustuvorligini taʼminlashda, ularning amaliyotga toʻliq tatbiq etilishida, fuqarolarning, ayniqsa, yoshlarning huquqiy madaniyatini oshirishda, ular tomonidan turli xil huquqbuzarlik sodir etilishining oldini olishda, fuqarolarning ijtimoiy himoyasini takomillashtirishda, tadbirkorlikni rivojlantirishda, sogʻlom raqobat muhitini yaratishda, eng muhimi, fuqarolarning farovon turmush tarzini kuchaytirish tizimini yanada takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Qonunchilikda jamoatchilik nazoratining asosiy parametrlari oʻz aksini topgan boʻlib, bu, birinchi navbatda, fuqarolik jamiyati institutlari

***O‘zbekiston
Respublikasining
yangi tahrirdagi
“Fuqarolarning
o‘zini o‘zi
boshqarish
organlari
to‘g‘risida”gi
Qonunining16-
moddasida
“Fuqarolarning
o‘zini o‘zi
boshqarish
organlari
tomonidan
jamoatchilik
nazoratining
amalga oshirilishi”
begilab qo‘yilgan.***

va alohida fuqarolarning faoliyatidir. U davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari harakatlarining qonun hujjatlari normalariga muvofiqligini aniqlashga, shuningdek, aniqlangan qonunga zid harakatlarni tuzatishga qaratilgan. Bunda fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlarining tuzatish funksiyasi vakolatli davlat organlariga yoki jamoatchilik fikriga murojaat qilish orqali amalga oshirilishi mumkin.

O‘zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari to‘g‘risida”gi Qonunining16-moddasida “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari tomonidan jamoatchilik nazoratining amalga oshirilishi” begilab qo‘yilgan.

Ushbu Qonunga muvofiq, “Jamoatchilik nazorati fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari tomonidan quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:

- tegishli hududda qonunlar va boshqa qonunchilik hujjatlarining ijro etilishi holatini o‘rganish;
- tegishli choralar ko‘rilishi uchun davlat organlariga murojaat etish;
- davlat organlari vakolatiga kiruvchi va ijtimoiy ahamiyatga molik masalalar bo‘yicha so‘rovlar yuborish.

Jamoatchilik nazorati qonunchilikka muvofiq boshqa shakllarda ham amalga oshirilishi mumkin.

Jamoatchilik nazorati ommaviy axborot vositalari, nodavlat notijorat tashkilotlar va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikda amalga oshirilishi mumkin.

Davlat organlari fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlariga jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda ko‘maklashishi va qonunchilikka muvofiq ularning murojaatlari yuzasidan o‘z vaqtida chora-tadbirlar ko‘rishi shart” [1].

Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlarining jamoatchilik nazorati ta’sirchanligini oshirishda ushbu organ xodimlarining O‘zbekiston Respublikasining “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonunida mustahkamlab qo‘yilgan huquqiy meyorlarni chuqur bilishi va amaliyotda qo‘llay olish malakasiga egaligi bu borada tashkil etilayotgan ishlar samaradorligiga erishilishini ta’minlaydi.

Ushbu Qonunda jamoatchilik nazoratini amalga oshirish shakllarining huquqiy asoslari qonunchilikda mustahkamlab qo‘yilgan.

Jamoatchilik nazoratining shakllari quyidagilardan iborat [2]:

- davlat organlariga murojaatlar va so‘rovlar;
- davlat organlarining ochiq hay’at majlislarida ishtirok etish;
- jamoatchilik muhokamasi;

- jamoatchilik eshituvi;
- jamoatchilik monitoringi;
- jamoatchilik ekspertizasi;
- jamoatchilik fikrini o'rganish;
- fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari tomonidan davlat organlari mansabdor shaxslarining hisobotlari va axborotini eshitish;
- Jamoatchilik nazorati qonun hujjatlariga muvofiq boshqa shakllarda ham amalga oshirilishi mumkin.

Davlat organlariga murojaatlar va so'rovlar [3].

O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, "Jamoatchilik nazorati subyektlari davlat organlariga arizalar, shikoyatlar va takliflar bilan murojaat qilishga, shuningdek, qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ularga so'rovlar yuborishga haqli. Jamoatchilik nazorati subyektlarining murojaatlari va so'rovlari qonun hujjatlarida belgilangan tartibda davlat organlari tomonidan ko'rib chiqiladi. Jamoatchilik nazorati subyektlarining axborot olishga bo'lgan huquqi, agar mazkur axborot shaxsga doir ma'lumotlar yoxud davlat sirlarini yoki qonun bilan qo'riqlanadigan boshqa sirni tashkil etuvchi ma'lumotlar jumlasiga kiritilgan bo'lsa, cheklanishi mumkin".

So'rov – bu axborotdan foydalanuvchining davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyati to'g'risida axborot taqdim etish haqida ushbu organlarga yoki ularning mansabdor shaxslariga yo'llanadigan og'zaki yoki yozma shakldagi (shu jumladan, elektron hujjat shaklidagi) talabidir.

"Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risida"gi Qonunning 20-moddasida so'rovga qo'yiladigan talablar belgilangan. Ular quyidagilar:

➤ jismoniy shaxsning so'rovida uning familiyasi, ismi, otasining ismi, yashash joyi to'g'risidagi ma'lumotlar ko'rsatilgan va so'rovning mohiyati bayon etilgan bo'lishi, so'rovida yuridik shaxsning to'liq nomi, uning joylashgan joyi (pochta manzili) to'g'risidagi ma'lumotlar ko'rsatilgan, so'rovning mohiyati bayon etilgan bo'lishi;

➤ yozma so'rovlar axborotdan foydalanuvchining shaxsiy imzosi bilan tasdiqlangan bo'lishi kerak. So'rovni shaxsiy imzo bilan tasdiqlash imkoniyati bo'lmagan taqdirda, u qo'shimcha ravishda tuzuvchining ham familiyasi, ismi, otasining ismi qo'yilgan holda uning imzosi bilan tasdiqlangan bo'lishi;

➤ axborotdan foydalanuvchini identifikatsiyalash imkoniyatini beradigan ma'lumotlar ko'rsatilmagan so'rov anonim hisoblanadi va ko'rib chiqilmaydi;

Jamoatchilik nazorati subyektlarining axborot olishga bo'lgan huquqi, agar mazkur axborot shaxsga doir ma'lumotlar yoxud davlat sirlarini yoki qonun bilan qo'riqlanadigan boshqa sirni tashkil etuvchi ma'lumotlar jumlasiga kiritilgan bo'lsa, cheklanishi mumkin".

***O‘zbekiston
Respublikasining
“Jamoatchilik
nazorati
to‘g‘risida”gi
Qonuniga ko‘ra,
“Jamoatchilik
nazorati
subyektlari qonun
hujjatlarida
belgilangan
tartibda davlat
organlarining
ochiq hay‘at
majlislarida
ishtirok etish
huquqiga ega.***

➤ so‘rov unda qo‘yilgan masalalar yuzasidan axborot taqdim etish vakolatiga kiradigan davlat hokimiyati va boshqaruvi organiga yoki mansabdor shaxsga yuborilishi;

➤ belgilangan tartibda yuborilgan so‘rov ko‘rib chiqilishi shart [4].

Davlat organlariga so‘rovlar yuborishni quyidagi tartibda amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. Jamoatchilik nazoratini amalga oshirish sohasi aniqlanadi.

2. Jamoatchilik muhokamasi o‘tkaziladigan soha bo‘yicha yetarlicha tushuncha va tajribaga ega fuqarolar orasidan jamoatchilik nazoratini amalga oshiruvchi guruh shakllantiriladi.

3. Jamoatchilik nazoratini amalga oshiruvchi guruh tomonidan amalga oshirilgan ishlarning holati o‘rganilib, mavjud muammo va kamchiliklar aniqlanadi.

4. O‘rganishlar davomida aniqlangan muammo va kamchiliklarni bartaraf etish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

5. Tegishli tashkilotlarga o‘rganishlar jarayonida aniqlangan muammo va kamchiliklarni hal etishga alohida e‘tibor qaratish tavsiya etilgan so‘rov yuboriladi.

Davlat organlarining ochiq hay‘at majlislarida ishtirok etish [5].

O‘zbekiston Respublikasining “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonuniga ko‘ra, “Jamoatchilik nazorati subyektlari qonun hujjatlarida belgilangan tartibda davlat organlarining ochiq hay‘at majlislarida ishtirok etish huquqiga ega. Davlat organlari o‘zining ochiq hay‘at majlislarida jamoatchilik nazorati subyektlari ishtirok etishi uchun sharoitlar yaratadi”.

Jamoatchilik muhokamasi [6].

O‘zbekiston Respublikasining “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonuniga ko‘ra, “Ijtimoiy ahamiyatga molik masalalarni, shuningdek, normativ-huquqiy hujjatlar, davlat organlarining boshqa qarorlari loyihalarini ommaviy muhokama qilish jamoatchilik muhokamasidir.

Jamoatchilik muhokamasini nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari hamda ommaviy axborot vositalari orqali o‘tkazishi mumkin. Jamoatchilik muhokamasi turli ijtimoiy guruhlarning vakillari, shu jumladan, muhokama etilayotgan masala o‘z huquqlari va qonuniy manfaatlariga daxldor bo‘lgan yoki daxldor bo‘lishi mumkin bo‘lgan shaxslar ishtirokida o‘tkazilishi mumkin.

Jamoatchilik muhokamasi ommaviy va ochiq o‘tkaziladi. Jamoatchilik muhokamasining ishtirokchilari jamoatchilik muhokamasiga kiritilgan masalalar yuzasidan o‘z fikrini erkin bildirishga va takliflar kiritishga haqli. Jamoatchilik muhokamasi ommaviy axborot vositalari orqali

hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda ham o'tkazilishi mumkin.

Jamoatchilik muhokamasining tashkilotchisi jamoatchilik muhokamasiga kiritilayotgan masalalar, muhokamani o'tkazish muddati va tartibi to'g'risidagi axborotni oldindan e'lon qiladi. Bunda tashkilotchi o'z ixtiyoridagi, jamoatchilik muhokamasiga kiritilayotgan masalalarga taalluqli bo'lgan materiallardan jamoatchilik muhokamasining barcha ishtirokchilari erkin foydalanishini ta'minlaydi.

Jamoatchilik muhokamasi ijtimoiy ahamiyatga molik bo'lgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlarning loyihalari, shuningdek, ijtimoiy ahamiyatga molik bo'lgan boshqa hujjat va materiallarni tahlil qilishga bag'ishlanadi. Amaldagi me'yoriy-huquqiy hujjatlar bo'yicha jamoatchilik muhokamasi ularga o'zgarishlar kiritish yoki ularni yangi tahrirda qabul qilish, zarur bo'lgan hollarda jamoatchilik fikri hisobga olinishini ta'minlash maqsadida o'tkaziladi.

Mamlakatimizda qabul qilinadigan qonun loyihalarini jamoatchilik muhokamasidan o'tkazish odat tusiga kirgan. Milliy ong va milliy ma'naviyatning tiklanishi va rivojlanishi natijasida qonunlardan tashqari ijtimoiy ahamiyatga molik bo'lgan boshqa hodisalarni muhokama qilish ham ijtimoiy amaliyotda mustahkam o'rin egallay boshladi.

Jamoatchilik muhokamasi o'z mohiyatiga ko'ra ijtimoiy-siyosiy jarayon bo'lib, davlat boshqaruvida siyosiy qadriyatlarni, ya'ni fuqarolarning siyosatni ishlab chiqishdagi ishtirokini ta'minlashga qaratilgan bo'ladi. Davlat boshqaruvi uchun siyosiy qadriyatlardan tashqari, huquqiy qadriyatlar ham xos bo'lib, ular siyosiy qarorlar qabul qilish chegaralarini belgilab beradi, alohida fuqarolarning va xo'jalik yurituvchi subyektlarning huquqlarini himoya qiladi. Qarorlar qabul qilishda siyosiy va huquqiy qadriyatlardan tashqari boshqaruv qadriyatlari ham mavjud bo'lib, ular qonunlarni amalga tatbiq qilish jarayonida namoyon bo'ladi. Huquqiy qadriyatlar jumlasiga huquqning ustuvorligi, tenglik kabilari kirsalar, boshqaruv qadriyatlariga boshqaruv organlari faoliyatining samaradorligi, optimalligi kabilarni kiritish mumkin.

Jamoatchilik muhokamasini o'tkazishda ishtirokchilar oldindan ro'yxatdan o'tishlari, xulq-atvor qoidalariga hamda jamoatchilik muhokamasini o'tkazish reglamentiga amal qilishlari shart.

Jamoatchilik muhokamasini o'tkazish quyidagi tartibda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

1. Jamoatchilik muhokamasi o'tkaziladigan loyihaga o'zgarishlar kiritish yoki yangi tahrirda qabul qilish zaruriyati mavjud me'yoriy-huquqiy hujjat bo'yicha aniqlab olinadi.

Mamlakatimizda qabul qilinadigan qonun loyihalarini jamoatchilik muhokamasidan o'tkazish odat tusiga kirgan. Milliy ong va milliy ma'naviyatning tiklanishi va rivojlanishi natijasida qonunlardan tashqari ijtimoiy ahamiyatga molik bo'lgan boshqa hodisalarni muhokama qilish ham ijtimoiy amaliyotda mustahkam o'rin egallay boshladi.

***Jamoatchilik
eshituvini
nodavlat notijorat
tashkilotlari,
fuqarolarning
o'zini o'zi
boshqarish
organlari va
ommaviy axborot
vositalari o'tkazishi
mumkin.***

2. Jamoatchilik muhokamasi o'tkaziladigan loyihaga o'zgarishlar kiritish yoki yangi tahrirda qabul qilish zaruriyati mavjud me'yoriy-huquqiy hujjat bo'yicha yetarlicha tushuncha va tajribaga ega fuqarolar orasidan jamoatchilik nazoratini amalga oshiruvchi guruh shakllantiriladi.

3. Jamoatchilik nazoratini amalga oshiruvchi guruh tomonidan jamoatchilik muhokamasi o'tkaziladigan loyihaga o'zgarishlar kiritish yoki yangi tahrirda qabul qilish zaruriyati mavjud me'yoriy-huquqiy hujjat bo'yicha o'rganilib, kamchiliklar aniqlanadi.

4. O'rganishlar davomida aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

5. Ishlab chiqilgan taklif va tavsiyalar tegishli davlat hokimiyati organiga taqdim etiladi.

Jamoatchilik eshituvi [7].

O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, "Davlat organlarining, ular mansabdor shaxslarining faoliyatiga taalluqli va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan yoxud fuqarolarning, yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlariga, jamiyat manfaatlariga daxldor masalalarni muhokama qilish uchun tashkil etiladigan yig'ilish jamoatchilik eshituvidir.

Jamoatchilik eshituvini nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va ommaviy axborot vositalari o'tkazishi mumkin. Jamoatchilik eshituvi turli ijtimoiy guruhlarining vakillari, shu jumladan, muhokama etilayotgan masala o'z huquqlari va qonuniy manfaatlariga daxldor bo'lgan yoki daxldor bo'lishi mumkin bo'lgan shaxslar ishtirokida o'tkazilishi mumkin.

Jamoatchilik eshituvi ommaviy va ochiq o'tkaziladi. Jamoatchilik eshituvining ishtirokchilari jamoatchilik eshituviga kiritilgan masalalar yuzasidan o'z fikrini erkin bildirishga va takliflar kiritishga haqli.

Jamoatchilik eshituvi bu – davlat organlarining, ular mansabdor shaxslarining faoliyatiga taalluqli va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan yoxud fuqarolarning, yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlari hamda jamiyat manfaatlariga daxldor masalalarni muhokama qilish uchun tashkil etiladigan yig'ilish.

Mazkur shakl ijtimoiy ahamiyatga molik bo'lgan u yoki bu muammoni hal qilishda turli ijtimoiy guruhlarining manfaatlarini o'zaro kelishtirishga xizmat qiladi. **Jamoatchilik eshituvi quyidagi maqsadlarni ko'zlab o'tkaziladi:**

- ijtimoiy ahamiyatga molik bo'lgan muammolarni aniqlash va muhokama qilish;
- mazkur muammoni hal qilishdan manfaatdor bo'lgan tomonlarni aniqlash;

– manfaatdor tomonlarning mazkur muammo bo'yicha mavqeyini qayd qilish va barcha tomonlar uchun maqbul bo'ladigan qaror variantini ishlab chiqish.

Jamoatchilik eshituvi ishtirok etayotgan barcha tomonlarning o'z fikr va dalillarini bayon qilishini ko'zda tutadi. Bunda ular muhokama qilinayotgan masalaga aloqador bo'lgan ichki ishlar organlarida yuritiladigan va mavjud hujjatlar bilan tanishib chiqadi.

Jamoatchilik eshituvining ishtirokchilari quyidagilar bo'lishi mumkin:

– mazkur muammoni kun tartibiga qo'yishda tashabbus ko'rsatgan tomon;

– mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining xodimlari;

– muhokama qilinayotgan masaladan manfaatdor bo'lgan jamoatchilik, shu jumladan, jamoat tashkilotlarining vakillari.

Jamoatchilik eshituvini tashkil etish va o'tkazishga mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, jamoat tashkilotlari va birlashmalarining vakillari jalb etilishi lozim.

Jamoatchilik eshituvining obyekti ichki ishlar organlari tomonidan jamoatchilik manfaatlari, jamiyatda vujudga kelgan muammoni hal qilish bo'yicha tayyorlangan loyiha bo'lishi mumkin. Mabodo, loyiha tarkibida yopiq ma'lumotlar mavjud bo'lsa, loyiha mualliflari jamoat eshituvi uchun alohida ma'ruza tayyorlashadi. Shu bilan birga, muammoni hal qilish bo'yicha tayyorlangan hujjatning qisqacha mazmuni ko'pchilik uchun tushunarli bo'lgan sodda tilda tayyorlangan bo'lishi zarur.

Jamoatchilik eshituvi yakunlari bo'yicha tashkilotchi **quyidagi vazifalarni** bajarishi zarur:

– qaror loyihasi bo'yicha tayyorlangan hujjatga tinglov jarayonida bildirilgan taklif va mulohazalar asosida tegishli o'zgarishlar kiritish;

– jamoatchilik eshituvi natijalarini hujjatlashtirish.

Jamoat eshituvining asosiy hujjatlari quyidagilardan iborat:

– muhokama qilinayotgan loyiha, berilgan savollar hamda takliflar, ularga berilgan javoblar;

– jamoatchilik eshituvining bayonnomasi;

– tomonlarning kelishmovchiligi qayd etilgan yakuniy hujjat;

– loyihaga eshituv natijasida kiritilgan o'zgarishlar ro'yxati.

Jamoat eshituvining yakunlovchi hujjatini ommaviy axborot vositalarida e'lon qilish tavsiya etiladi.

Qonun hujjatlariga muvofiq, fuqarolar yig'inlari faoliyati sohasiga kiruvchi **quyidagi** masalalarga aloqador masalalar bo'yicha hisobotlar tinglanadi:

Jamoatchilik eshituvini tashkil etish va o'tkazishga mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, jamoat tashkilotlari va birlashmalarining vakillari jalb etilishi lozim.

Kelib tushgan hisobot fuqarolar yig'ini raisiga topshiriladi. Fuqarolar yig'ini raisi hisobotni dastlabki tarzda ko'rib chiqish va fuqarolar yig'ini qarori loyihasini tayyorlash uchun fuqarolar yig'inining Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va jamoatchilik nazorati bo'yicha komissiyasiga topshiradi.

- ma'muriy-hududiy birliklar va mahallalarning chegaralarini o'zgartirish, mahallalar, ko'chalar, maydonlar va boshqa obyektlarga nom berish va ularning nomini o'zgartirish;
- tegishli hududni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish;
- atrof-muhitni muhofaza qilish va sanitariya holatini yaxshilash;
- aholining ijtimoiy muhofazaga muhtoj, kambag'al qatlamlarini moddiy qo'llab-quvvatlash;
- fuqarolar xavfsizligini ta'minlashda ishtirok etish;
- tegishli hududda qonunlar va boshqa qonun hujjatlarining ijro etilishi ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish;
- to'ylar va boshqa marosimlarni o'tkazish bo'yicha tavsiyalar berish;
- kommunal xizmat ko'rsatish tashkilotlari tomonidan kommunal xizmatlar sifati ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish;
- tadbirkorlik faoliyati subyektlarini, shu jumladan, sataroshxonalar, poyabzal ta'mirlash va tikish ustaxonalari, xalq hunarmandchiligi sexlarini va aholiga maishiy xizmat ko'rsatuvchi boshqa subyektlarni tashkil etish, qayta tashkil etish, tugatish va boshqa masalalar.

Kelib tushgan hisobot fuqarolar yig'ini raisiga topshiriladi. Fuqarolar yig'ini raisi hisobotni dastlabki tarzda ko'rib chiqish va fuqarolar yig'ini qarori loyihasini tayyorlash uchun fuqarolar yig'inining Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va jamoatchilik nazorati bo'yicha komissiyasiga topshiradi.

Fuqarolar yig'inining Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va jamoatchilik nazorati bo'yicha komissiyasi:

- ✓ hisobotni ko'rib chiqish bilan bog'liq zarur materiallarni tayyorlashni tashkil etadi;
- ✓ fuqarolar yig'ini komissiyasi ishida qatnashish uchun davlat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlar ilmiy muassasalar vakillarini, mutaxassislar va olimlarni, jamoatchilik va xo'jalik yurituvchi subyektlar vakillarini, shuningdek, ommaviy axborot vositalari vakillarini taklif qilishi mumkin;
- ✓ hisobotni eshitish uchun vakillar yig'ilishini chaqirish haqida va unda ko'riladigan masalalar bo'yicha kun tartibi loyihasi yuzasidan fuqarolar yig'ini Kengashiga taklif tayyorlaydi;
- ✓ hisobotni eshitish yakunlari bo'yicha qabul qilingan fuqarolar yig'ini qarorining ijro etilishi natijalari bo'yicha kelib tushayotgan axborotlarni umumlashtiradi va tahlil qiladi, shuningdek, qaror ijrosini nazorat qiladi.

Hisobotni eshitish haqidagi masala bo'yicha fuqarolar yig'ini qarori loyihasi fuqarolar yig'ini Kengashi devoni tomonidan fuqarolar tanishishi

uchun qulay joyga joylashtiriladi, har bir fuqaro u bilan tanishib, o'z takliflarini berishi mumkin bo'ladi.

Fuqarolar yig'inida hisobotni eshitish yakunlari bo'yicha qabul qilingan vakillar yig'ilishining qarori fuqarolar yig'inining Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va jamoatchilik nazorati bo'yicha komissiyasi tomonidan tayyorlanadi va fuqarolar yig'ini raisi va komissiya a'zolari tomonidan imzolanadi hamda tegishli fuqarolar yig'ini muhri bilan tasdiqlanadi va nusxalari qaror qabul qilingan kundan boshlab, o'n **kun ichida** tegishli tashkilotlarga yuboriladi.

Fuqarolar yig'inlarida eshtilgan hisobotlar to'g'risidagi bayonnomalarning bir nusxasi mos rasvishda Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar yoki Toshkent shahar hokimliklariga yuboriladi.

Ular bu bayonnomalarning hisobini yuritadi, fuqarolar yig'inlarining murojaatlari ko'rib chiqilishi ustidan nazoratni amalga oshiradi.

Yana bir nusxasi tuman (shahar) mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash bo'limiga yuboriladi.

Jamoatchilik monitoringi [8].

O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, "Davlat organlarining va ular mansabdor shaxslarining faoliyatini jamoatchilik manfaatiga daxldor axborotni yig'ish, umumlashtirish va tahlil etish orqali kuzatish jamoatchilik monitoringidir. Jamoatchilik monitoringini nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va jamoatchilik nazoratining boshqa subyektlari qonun hujjatlarida nazarda tutilgan hollarda o'tkazishi mumkin. Jamoatchilik monitoringi ommaviy va ochiq o'tkaziladi. Jamoatchilik monitoringi axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda ham o'tkazilishi mumkin. Jamoatchilik monitoringining tashkilotchisi jamoatchilik monitoringining obyekti, uni o'tkazish muddati va tartibi to'g'risidagi axborotni oldindan e'lon qiladi".

"Monitoring" tushunchasi muayyan obyektlarning holati to'g'risida maxsus tashkil etilgan tizimli kuzatishni anglatadi.

Jamoatchilik monitoringi davlat organlarining va ular mansabdor shaxslarining faoliyatini jamoatchilik manfaatiga daxldor axborotni yig'ish, umumlashtirish va tahlil etish orqali kuzatishdir.

Jamoatchilik monitoringi davlat hokimiyati organlari faoliyatining amaldagi qonunchilikka mos yoki mos emasligini nazorat qilish maqsadida amalga oshiriladi.

Jamoatchilik monitoringi quyidagi tamoyillarga asoslanib o'tkaziladi:

Fuqarolar yig'inlarida eshtilgan hisobotlar to'g'risidagi bayonnomalarning bir nusxasi mos rasvishda Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar yoki Toshkent shahar hokimliklariga yuboriladi.

Jamoatchilik monitoringi bir necha usullardan foydalanib o'tkaziladi. Bunday usullar jumlasiga statistik tahlil, byudjet tahlili, huquqiy tahlil va so'rovnomalarni kiritish mumkin.

- tizimlilik va xolislik;
- qonuniylik va ochiqlik;
- olinayotgan ma'lumotlarning ishonchliligi.

Jamoatchilik monitoringi bir necha usullardan foydalanib o'tkaziladi. Bunday usullar jumlasiga statistik tahlil, byudjet tahlili, huquqiy tahlil va so'rovnomalarni kiritish mumkin.

Jamoatchilik monitoringi quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

1. Jamoatchilik monitoringini amalga oshirish sohasi aniqlanadi.
2. Jamoatchilik monitoringi o'tkaziladigan soha bo'yicha yetarlicha tushuncha va tajribaga ega fuqarolar orasidan jamoatchilik nazoratini amalga oshiruvchi guruh shakllantiriladi.
3. Jamoatchilik nazoratini amalga oshiruvchi guruh tomonidan amalga oshirilgan ishlarning holati o'rganilib, mavjud muammo va kamchiliklar aniqlanadi.
4. O'rganishlar davomida aniqlangan muammo va kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.
5. Tegishli tashkilotlarga o'rganishlar jarayonida aniqlangan muammo va kamchiliklarni hal etishga alohida e'tibor qaratish tavsiya etilgan ma'lumotnoma (bayonnoma, xulosa) yuboriladi.

Ijtimoiy munosabatlar tadrijini tashxis qilish va bashorat qilish vazifasini bajaruvchi jamoatchilik monitoringi, ayni paytda, mazkur jarayonlarni boshqarish bo'yicha tezkor axborot olish imkonini ham beradi.

Jamoatchilik monitoringi nodavlat notijorat tashkilotlar va umuman, fuqarolik jamiyati institutlari tomonidan davlat hokimiyati organlari faoliyatining amaldagi qonunchilikka mos yoki mos emasligini nazorat qilish maqsadida amalga oshiriladi. Jamoatchilik monitoringi davlat hokimiyati organlari faoliyatiga baho berish bilan birga zarur bo'lgan hollarda ularni korreksiya qilish imkonini ham yaratadi.

Jamoatchilik monitoringi tizimlilik va xolislik, qonuniylik va ochiqlik hamda olinayotgan ma'lumotlarning ishonchliligi tamoyillariga asoslanib o'tkaziladi.

Ijtimoiy ahamiyatga molik dasturlarni jamoatchilik monitoringidan o'tkazishning maqsadi mazkur dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirishni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdir. Bunday tavsiyalar monitoring natijalarini jamoatchilik muhokamasidan o'tkazish asosida qabul qilinadi.

Ijtimoiy ahamiyatga molik dasturlarni jamoatchilik monitoringidan o'tkazish texnologiyasi o'zaro bog'liq va muayyan ketma-ketlikda tashkil etilgan harakatlar yig'indisi bo'lib, ularni amalga oshirish manfaatdor shaxs va tashkilotlarga, birinchi navbatda, nodavlat notijorat tashkilotlarga

ijtimoiy ahamiyatga molik mazkur dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirishda ishtirok etish imkoniyatini beradi. Bunday ishtirok aholiga ko'rsatilayotgan ijtimoiy xizmatlarning sifati va samaradorligini oshirishni nazarda tutadi.

Jamoatchilik ekspertizasi [8].

O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, "Jamoatchilik ekspertizasi normativ-huquqiy hujjatlar va davlat organlarining boshqa qarorlari loyihalari fuqarolarning, yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlariga, jamiyat manfaatlariga muvofiqligini aniqlash uchun ularni o'rganish hamda baholashdan iboratdir. Jamoatchilik ekspertizasini nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va ommaviy axborot vositalari qonun hujjatlarida nazarda tutilgan hollarda o'tkazishi mumkin. Jamoatchilik ekspertizasining tashkilotchisi tegishli sohada zarur bilim va tajribaga ega bo'lgan mutaxassislarni jamoatchilik asosida jalb etishi ham mumkin".

"Ekspertiza" tushunchasi muayyan masalani mutaxassislar tomonidan o'rganish va u haqda xulosalar berishni anglatadi. Ijtimoiy sohada shunday masala va muammolar mavjudki, ularni o'rganish va tadqiq qilish muayyan qiyinchiliklar bilan bog'liq. Bu qiyinchiliklar o'rganilayotgan masala va muammoning murakkabligi tufayli vujudga keladi. Shuning uchun ham jamiyatda ekspertiza qilishga katta ehtiyoj mavjud.

Ekspertiza qilish, ko'pincha, biror-bir hujjat, loyiha, bajarilgan ish natijalari haqida xulosa berishni anglatadi. Ijtimoiy ekspertiza mutaxassis (ekspert)lar tomonidan obyektning holatini tashxislash, u haqidagi axborotning to'g'riligi va ishonchliligini aniqlash, uning keyingi tadrijini, shuningdek, boshqa obyektlarga ta'sirini prognozlash hamda qaror qabul qilish uchun tavsiyalar ishlab chiqishni qamrab oladigan faoliyat va tadqiqotdir.

Mamlakatimizda jamoatchilik nazorati bo'yicha tayyorlangan normativ hujjatlar loyihasi bo'yicha o'tkaziladigan jamoatchilik ekspertizasining maqsadi fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyati, ular tomonidan bajarilayotgan ishlarning amaldagi qonun normalariga mosligini, shuningdek, mazkur qarorlar fuqarolar manfaatlariga hamda jamoatchilik fikriga qay darajada mosligini aniqlashdan iborat.

Jamoatchilik ekspertizasi murakkab jarayon bo'lganligi tufayli, uning obyektivligi va xolisligiga erishish uchun tajribali mutaxassis ekspertlarni jalb etishdan iborat.

"Ekspertiza" tushunchasi muayyan masalani mutaxassislar tomonidan o'rganish va u haqda xulosalar berishni anglatadi. Ijtimoiy sohada shunday masala va muammolar mavjudki, ularni o'rganish va tadqiq qilish muayyan qiyinchiliklar bilan bog'liq.

Jamoatchilik fikrini o'rganishni nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va ommaviy axborot vositalari qonun hujjatlariga muvofiq o'tkazishi mumkin".

Jamoatchilik fikrini o'rganish [8].

O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, "Jamoatchilik fikrini o'rganish turli ijtimoiy guruhlarining normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari to'g'risidagi, davlat organlarining, ular mansabdor shaxslarining qonun hujjatlari talablariga rioya etishiga, fuqarolarning, yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini, jamiyat manfaatlarini ta'minlashga doir faoliyati to'g'risidagi fikrini baholash maqsadida axborotni yig'ish, umumlashtirish hamda tahlil etishdan iboratdir.

Jamoatchilik fikrini o'rganishni nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va ommaviy axborot vositalari qonun hujjatlariga muvofiq o'tkazishi mumkin".

Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari tomonidan davlat organlari mansabdor shaxslarining hisobotlari va axborotini eshitish [8] muhim shakllardan biri hisoblanadi.

Fuqarolar yig'ini:

- Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar, Toshkent shahar, tuman va shaharlar ijro etuvchi hokimiyat organlari rahbarlarining fuqarolar yig'inlari faoliyati sohasiga kiruvchi masalalar yuzasidan hisobotlarini;
- ichki ishlar organlari profilaktika inspektorlarining, joylardagi ta'lim muassasalari rahbarlarining hisobotlarini;
- tegishincha oilaviy poliklinikalar va qishloq vrachlik punktlari rahbarlarining axborotini;
- tegishli hududda joylashgan tashkilotlar rahbarlarining atrof-muhitni muhofaza qilish, hududning sanitariya holati, uni obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish masalalariga doir hisobotlarini eshitadi.

Demak, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari tomonidan o'tkaziladigan jamoatchilik nazoratining asosiy quroli – bu qonun.

Qoraqalpog'iston Respublikasi, Navoiy, Namangan va Jizzax viloyatlarida mahalliy Kengashlar o'z vakolati doirasida atrof-muhitni muhofaza qilish va obodonlashtirish masalalari bo'yicha tegishli hududlarda joylashgan korxona, muassasa, tashkilot rahbarlarining hisobotlarini eshitish holati o'rganish natijalariga ko'ra, **337 nafar (67,4%)** respondentlar mahalliy Kengashlar o'z vakolati doirasida atrof-muhitni muhofaza qilish va obodonlashtirish masalalari bo'yicha tegishli hududlarda joylashgan korxona, muassasa, tashkilot rahbarlarining hisobotlari eshutilishini bildirganlar. Biroq Navoiy viloyatidagi respondentlarining **103 nafari (20,6%)**, Jizzax viloyatidagi respondentlarning **25 nafari (5%)** hisobotlar qisman eshutilishini bildirishgan (1-jadval).

1-jadval

Hudud nomi	Respondent-lar soni va foiz hisobida	Ha, hisobot-lari eshitiladi	Ha, qisman hisobot-lari eshitiladi	Hisobotlar eshitil-maydi	Javob berishga qiynalaman	Jami
Navoiy viloyati	soni	50	50	4	4	108
	ulushi	10,0%	10,0%	0,8%	0,8%	21,6%
Namangan viloyati	soni	99	12	16	0	127
	ulushi	19,8%	2,4%	3,2%	0,0%	25,4%
Jizzax viloyati	soni	94	25	24	8	151
	ulushi	18,8%	5,0%	4,8%	1,6%	30,2%
Qoraqalpog'iston Respublikasi	soni	94	16	4	0	114
	ulushi	18,8%	3,2%	0,8%	0,0%	22,8%
Jami	soni	337	103	48	12	500
	ulushi	67,4%	20,6%	9,6%	2,4%	100,0%

1-jadval. Joylarda mahalliy Kengashlar o'z vakolati doirasida atrof-muhitni muhofaza qilish va obodonlashtirish masalalari bo'yicha tegishli hududlarda joylashgan korxona, muassasa, tashkilot rahbarlarining hisobotlarini eshitadimi?

Fuqarolarning faolligi, ijtimoiy hodisalarga daxldorlik hissining ortishi hamda har bir fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari xodimining o'z faoliyati jamoatchilik nazorati ostida ekanligini chuqur his etib borishi fuqarolik jamiyati shakllanishi jarayonining muhim shartlaridandir. Shu boisdan jamoatchilik nazoratida jarayon emas, natijaga qarab xulosa chiqarish zarur bo'ladi.

Mahalla instituti tizimida faoliyat ko'rsatayotgan xodimlarning jamoatchilik nazoratining asosiy prinsiplari va shakllari to'g'risida chuqur bilimga ega bo'lishi va uni amaliyotda qo'llay bilish malakalariga ega bo'lishini hayotning o'zi taqozo etmoqda.

Shuni hisobga olgan holda, jamoatchilik nazorati shakllari va tamoyillari asosida faoliyatni samarali tashkil etish bo'yicha quyidagilar tavsiya etiladi:

- davlat organlari va ularning mansabdor shaxslari tomonidan qonunlarga, fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishi va ularning ta'minlanishi ahvoli to'g'risida fuqarolarni xabardor qilish;

- davlat organlari va ularning mansabdor shaxslari tomonidan qonunga rioya qilmaslik holatlarini aniqlash va keng jamoatchilikni

xabardor qilish, ularni jamoatchilik yordamida bartaraf etish, jamiyatda ijtimoiy adolat prinsipini qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish;

– fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash sohasida fuqarolik jamiyati institutlari va davlat organlarining hamkorligini ta'minlash.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги “Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариши органлари тўғрисида”ги Қонуни, 16-модда. (16-модда биринчи қисмининг иккинчи хатбошииси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли [Қонуни](#) таҳририда - Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)
2. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 12 апрелдаги “Жамоатчилик назорати тўғрисида”ги ЎРҚ-474-сон Қонуни 6-модда (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 13.04.2018 й., 03/18/474/1062-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)
3. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 12 апрелдаги “Жамоатчилик назорати тўғрисида”ги ЎРҚ-474-сон Қонуни 7-модда. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 13.04.2018 й., 03/18/474/1062-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)/
4. Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 5 майдаги “Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида”ги ЎРҚ-369-сонли Қонуни. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон).
5. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 12 апрелдаги “Жамоатчилик назорати тўғрисида”ги ЎРҚ-474-сон Қонуни 8-модда. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 13.04.2018 й., 03/18/474/1062-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)
6. Ўша манба. 9-модда.
7. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 12 апрелдаги “Жамоатчилик назорати тўғрисида”ги ЎРҚ-474-сон Қонуни 10-модда. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 13.04.2018 й., 03/18/474/1062-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон).
8. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 12 апрелдаги “Жамоатчилик назорати тўғрисида”ги ЎРҚ-474-сон Қонуни 11-модда. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 13.04.2018 й., 03/18/474/1062-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон).

IJTIMOIY BOSHQARUV

СОЦИАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

SOCIAL MANAGEMENT

elektron ilmiy jurnal
электронный научный журнал
electronic scientific journal

1/2022

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2021-yil 17-iyundagi 1190-sonli
“Ommaviy axborot vositasi davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risida guvohnoma” berilgan.

*Jurnal mahalla va oila institutlarini mustahkamlash hamda gender tengligiga oid barcha ijtimoiy
masalalar sohasida fanlararo fundamental, ilmiy-amaliy tadqiqotlar va innovatsion g‘oyalarni
tatbiq etishga ixtisoslashgan nashrdir.*

Журналу выдано «Свидетельство о государственной регистрации средств массовой информации»
№ 1190 Управлением печати и информации города Ташкент от 17 июня 2021 года.

*Настоящий журнал – издание, специализирующееся на применении междисциплинарных,
фундаментальных научно-практических исследований и инновационных идей во всех социальных
вопросах, касающихся укрепления институтов махалли, семьи и гендерного равенства.*

The journal was issued «Certificate of state registration of mass media» No.1190 by the Press and
Information Department of Tashkent city dated June 17, 2021.

*This journal is a publication specializing in the application of interdisciplinary, fundamental scientific
and practical researches and innovative ideas in all social issues related to strengthening the institutions
of makhalla, family and gender equality.*

MUASSIS:

“Mahalla va oila” ilmiy-tadqiqot instituti

JURNAL TAHRIRIYATI:

Bosh muharrir: **Egamberdiyeva N.**

Bosh muharrir o‘rinbosari: **Musurmanova A.**

Mas’ul kotib: **Mavlonov B.**

Muharrirlar: **Yunusov U., Nomozova O‘.,
Razzakova N., Sobirova E.
Jabborov U.**

Sahifalovchi: **Umaraliyev Z.**

Dizaynerlar: **Abdullayev L., Sobirov F.**

Web dizayner: **Yakubov O., Alimova Z.**

*Jurnaldagi materiallardan foydalanilganda mualliflik huquqini e’tiborga olgan
holda jurnalga havola berilishi shart.*

*Jurnalga kiritilgan maqola materiallari mazmuni mualliflarning shaxsiy
ilmiy-nazariy yondashuvi va qarashi sifatida talqin qilinadi.*

1940

Nashriyot ro‘yxat raqami № 1043191. 24.09.2021-y.

Bosishga ruxsat etildi: 12.02.2022.

“Times New Roman” garniturası. Qog‘oz bichimi: 60x84 1/16

Nashriyot bosma tabog‘i 7,8.

100000, Toshkent shahri, Mirzo Ulug‘bek tumani,
M.Ismoilıy ko‘chasi 1-G uy.

“SANBOOK EXCLUSIVE PRINT” XK bosmaxonasida chop etildi.

Toshkent, Yangıhayot tumani, 5-qurılısh hududi, 9-uy.